

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

До захисту допущено
Завідувач кафедри

(підпис) (ініціали, прізвище)
«__» _____ 2015 р.

Дипломна робота
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030304 «Переклад»

на тему: **Метафора у сфері сучасної англійської політичної комунікації:
перекладацький аспект**

Виконала: студентка 5 курсу, групи ЛА-41с

Парахневич Анастасія Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

Керівник ст. викл. Ковальська Н.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент _____

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Студент

(підпис)

Київ – 2015 року

ВСТУП

Спеціалісти у галузі політичної комунікації зазначають зростаючу виразність сучасного політичного мовлення. В наш час прагнення до збагачення мови за допомогою різних стилістичних фігур та тропів має неабияке значення: яскравість та несподіваність засобів висловлювання думок, вдала мовна гра, індивідуальність стилю мовця цінується навіть більше ніж політична коректність та зрозумілість змісту тексту.

З лінгвістичної точки зору у політичному мовленні використовуються ті ж самі стилістичні засоби, що й у багатьох інших сферах комунікації. Дослідження політичної метафори та опис її конкретних моделей – один з напрямів сучасної політичної лінгвістики, що досить інтенсивно розвивається за теперішніх обставин (зростаючий інтерес широкого загалу до політики, геополітична ситуація у світі, впливовість політиків тощо).

У сучасному англomовному політичному дискурсі спостерігається висока частотність використання метафор, і це, перш за все, пояснюється тим, що метафора набула статусу найбільш дієвого засобу в процесі зображення певних політичних концепцій та впливу на політичну свідомість суспільства. Сучасні науковці намагаються якнайповніше визначити функції політичної метафори, окреслити її головні типи та моделі, схарактеризувати закономірності вживання метафоричних висловів у політичній комунікації.

Через те, що метафора визначається науковцями як частина розумової, пізнавальної а також мовної сфер людського буття, проблема її адекватного відтворення українською мовою посідає чи не найперше місце у сучасному перекладознавстві. Слід також зазначити, що важливу роль у процесі перекладу метафоричної конструкції відіграє саме обізнаність перекладача у різних соціальних, культурних та історичних явищах та концептах, що лежать в основі явища метафоризації, і, крім того, асоціаціях, що та чи інша метафора може викликати у носіїв різних мов.

Зокрема в лінгвістичних працях вітчизняних та російських вчених Н.Д. Арутюнової, Є.С. Черкасової, О.С. Кубрякової, В.П. Москвіна, В.Г. Гака були

визначені лінгвістичні явища та процеси, що обумовлюють виникнення та функціонування метафори у мові; теоретичною основою багатьох досліджень, пов'язаних з вивченням актуалізації метафори у різних типах текстів і, зокрема у політичному дискурсі, стали дослідження вітчизняних та російських вчених – О.О. Опаріної, В.Н. Телії, А.П. Чудінова, Е.В. Будаєва, А.Н. Баранова, О.Г. Казакевич, і зарубіжних лінгвістів Дж. Лакоффа, М. Джонсона та М.Блека. Специфічні риси перекладу метафори розглядалися російськими вченими-перекладознавцями: В.Н.Комісаровим, Я.І. Рецкером та О.Д. Швейцером, в той час як авторитетний англійським перекладознавцем П.Ньюмарком та російським перекладознавцем Т.А.Казаковою були запропоновані найдієвіші перекладацькі стратегії, що можуть бути застосовані у процесі відтворення метафоричних конструкцій іншою мовою.

Актуальність дослідження зумовлена: **по-перше**, зростаючою та всебічною зацікавленістю у дослідженні метафори як частини розумової та мовної сфер людської діяльності; **по-друге**, тим, що застосування метафори у політичній комунікації має ментальний характер та здійснює безпосередній вплив на реципієнта повідомлення, **по-третє**: переклад метафоричної одиниці є досить складним процесом, оскільки, під час відтворення метафори українською мовою, має бути задіяна не лише її певна лексична оболонка, а й асоціації та концепти, що її супроводжують.

Об'єктом дослідження є сучасна англомовна метафора у сфері політичної комунікації, її загальні та функціональні характеристики.

Предмет дослідження – питання перекладності сучасної англомовної метафори у сфері політичної комунікації, зокрема специфічні риси відтворення метафори українською мовою та підбір найдієвіших перекладацьких стратегій задля здійснення адекватного та еквівалентного перекладу.

Метою дослідження є з'ясування специфіки використання та функціонування різних типів метафоричних висловів у політичній комунікації, розгляд перекладацьких стратегій, що використовуються задля адекватної та еквівалентної передачі метафоричної одиниці українською мовою.

Задля досягнення поставленої мети, передбачається **розв'язання наступних завдань:**

- проаналізувати аспекти вивчення феномену метафоризації;
- визначити загальні та функціональні характеристики метафори;
- окреслити наявні класифікації метафори;
- виокремити специфічні риси сучасного політичного тексту та політичного дискурсу, як сфер актуалізації англомовної метафори;
- дослідити функції метафори у сфері політики;
- розглянути методологічні принципи дослідження політичної метафори;
- визначити особливості відтворення метафоричних конструкції у політичній комунікації;
- розглянути актуальні питання адекватності та еквівалентності перекладу метафоричних одиниць;
- виявити самі ті перекладацькі стратегії, що забезпечують повноцінне відтворення політичних метафор українською мовою.

Матеріалом дослідження стали тексти зі сфери політичної комунікації (виступи, заяви та доповіді англомовних політичних діячів) загальним обсягом понад 500 сторінок, з цього масиву методом суцільної вибірки було виокремлено 732 метафоричні одиниці.

У процесі виконання роботи були застосовані наступні **методи дослідження:**

- в основі роботи лежить метод критичного аналізу літературних джерел, головною метою якого є підбір та вивчення тематичної інформації стосовно досліджуваного явища;
- методи індукції та дедукції були використані задля побудови логічної структури дослідження, розглядаючи компоненти явища через розгорнення від конкретного до загального і навпаки;
- аналіз і синтез були використані з метою як окремого дослідження метафори у відриві від сфери її актуалізації, так і у цілісному вивченні об'єкта з урахуванням усіх специфічних рис сфери його застосування;

- елементи кількісного аналізу були застосовані з метою відсоткового відображення застосованих перекладацьких стратегій у процесі відтворення англомовної політичної метафори українською мовою.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному дослідженні метафори у політичній комунікації та виявленні тих аспектів явища метафоризації, що потребують особливої уваги у процесі перекладу.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні різнопланових досліджень метафори, виявленні тих її особливостей, що можуть створити проблеми під час перекладу, і, крім того, стати об'єктом подальшого, глибшого дослідження.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у процесі підготовки до лекцій та практичних занять з дисципліни «Порівняльна стилістика», «Теорія перекладу», «Практичний курс перекладу», при написанні курсових та дипломних робіт на Факультеті Лінгвістики.

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати дослідження були предметом наукових доповідей та обговорень на двох конференціях: XIV All-Ukrainian Students Scientific Research Internet Conference «Innovations in Science and Technology» (Київ, 2015), XV Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки» (Київ, 2015).

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

У вступі обґрунтовано вибір теми, її актуальність, визначено мету роботи та пов'язані з нею завдання, виокремлено об'єкт та предмет дослідження, зазначено матеріал та методи, які було використано під час написання наукової роботи, окреслено наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи.

У першому розділі розглядаються основні концепції та напрямки дослідження явища метафоризації, загальні та специфічні характеристики метафоричних одиниць, зазначені наявні класифікації метафори та її функції.

У другому розділі окреслюються специфічні риси політичного тексту та політичного дискурсу, як сфер актуалізації сучасної англомовної метафори,

з'ясовуються методологічні принципи та специфіка дослідження метафори, її місце та роль у політичній комунікації.

У третьому розділі досліджується питання перекладності сучасної англійської метафори у політичній комунікації, визначаються найдієвіші способи відтворення політичної метафори українською мовою, аналізується еквівалентність, адекватність та прагматична складова перекладу політичної метафори.

SUMMARY

Taken together, the studies reviewed above provide a common view of the metaphor in language. It should be noted that in traditional approach of ancient rhetoric this phenomenon is described as a stylistic device or a figure of speech that helps to develop a figurative meaning of lexical units and enlarges the vocabulary of a certain language. The most productive way of metaphor nature and its peculiarities specification belongs to the cognitive linguistics that depicts this language phenomenon not only as the figurative meaning of already existing word, but also as the tool of cognition, structuring and conversion of the outward things. It has been found that metaphor usage helps people to grasp the meaning of difficult and abstract concepts in a more regular and habitual terms.

Notwithstanding such an abundant variety of knowledge branches concerned with the nature of metaphor, the cognitive linguistics provides the most productive way of description and specification of metaphor and its peculiarities.

Researches concerning the use of metaphor in the political texts became an important factor in the studies of political language and political life in general. Persuasive power is one of political metaphor distinctive features which is used in the process of convincing and assuring voters, followers and supporters of one or another political party or figure. It is also important to note that political metaphor is not only a tool that makes speech bright, breath-taking and catchy, but also serves as means of controlling the public mood and obtrusion of one's own thoughts and beliefs.

Considering the question of metaphor translatability, it should be noted that it is far from being solved. Metaphorical unit in political communication is an issue for a translator due to its versatility and presence of both a certain concept that lies at its root and a pragmatic component. All these aforementioned specific features of political metaphor should be mentioned and rendered in the process of translation. Their loss is a threat not only to the integrity of a text, but also to its communicative guideline: translated message would not be able to influence or to make the necessary impression on the recipient.

Since the main purpose of the translation of metaphor is an adequate and equivalent rendering, the interpreter should adhere to those translation strategies which are based on the maintaining of communicative and pragmatic features. Descriptive translation is

considered to be the most productive way of translation due to the preservation of the same metaphoric image. Replacement of the original metaphor by its equivalent unit in the target language is quite rare because of observable contradictions in the source and target languages but it may provide literal translation.

Taking into account the aforementioned ideas, it be stated that metaphor is not only a complex language phenomenon but also a mental one that has observable contradictions on its nature; furthermore, metaphor is useful in the process of recognition and understanding difficult political events and processes and filling in the gaps in one's perception. As can be seen, its translatability is disputable, it arouses a discord between scientists and accompanied with a great amount of problems which should be investigated and dealt.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. Метафора як об'єкт лінгвістичного дослідження	9
1.1. Метафора в лінгвістиці	10
1.1.1. Основні концепції дослідження метафори	14
1.1.2. Основні напрямки дослідження метафори в сучасній лінгвістиці	15
1.2. Типологія метафори (варіанти класифікацій)	17
1.3. Функціональні характеристики метафори	20
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	27
РОЗДІЛ 2. Сучасна політична комунікація як сфера актуалізації англомовної метафори	28
2.1. Політичний текст як комунікативна одиниця	30
2.1.1. Специфічні риси сучасних політичних текстів	31
2.1.2. Класифікація політичних текстів	33
2.1.3. Метафоричність як важлива ознака політичного тексту	34
2.1.4. Функції метафори у політичному тексті	36
2.2. Політичний дискурс як комунікативне явище	40
2.2.1. Функції політичного дискурсу	44
2.2.2. Англомовна метафора в сучасному політичному дискурсі: когнітивний аспект	45
2.3. Методологічні принципи дослідження політичної метафори	47
2.3.1. Політична метафора та когнітивна лінгвістика	48
2.3.2. Дослідження політичної метафори у когнітивно-дискурсивній парадигмі	50
2.4. Варіативність класифікації та опису метафоричних моделей	53
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	57
РОЗДІЛ 3. Особливості відтворення англомовної політичної метафори українською мовою	58
3.1. Специфіка перекладу політичного дискурсу	59
3.2. Еквівалентність в перекладі англомовної метафори	63

3.2.1. Питання перекладності англomовної метафори у сучасному політичному дискурсі 65

3.2.2. Відтворення метафори українською мовою: класифікація перекладацьких стратегій 67

3.3. Прагматичний аспект перекладу політичної метафори 70

3.4. Кількісний аналіз англomовних метафоричних одиниць у сучасній політичній комунікації 72

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3 74

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ 75

SUMMARY 77

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 79

ДОДАТОК А. Дискурсивна модель метафори 85

ДОДАТОК Б. Метафорична експансія та її сфери у політичній комунікації 86

ДОДАТОК В. Теорія концептуальної метафори за Дж. Лакоффом та М. Джонсоном 88

ДОДАТОК Д. Зіставний аналіз використання метафоричних одиниць у англomовній політичній комунікації різних часів (класифікація за сферою-джерелом метафоричної експансії) 90

ДОДАТОК Е. Зіставний аналіз використання типів концептуальної метафори (за класифікацією Дж. Лакоффа та М. Джонсона) 121

ДОДАТОК Є. Аналіз використання перекладацьких стратегій при перекладі сучасної англomовної метафори у політичній комунікації (за класифікацією Т.А.Казакової) 124